

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Андрій Молдован

заступник декана з навчально-організаційної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, <http://orcid.org/0000-0003-2992-8868>, e-mail: a.moldovan@chnu.edu.ua

Реферат:

Актуальність: Якісна підготовка магістрів з фізичної культури і спорту до підприємницької діяльності зумовлена потребами суспільства у створенні мережі спортивно-оздоровчих закладів, доступних для широких верств населення, діяльність яких спрямована на збереження здоров'я людей. У статті розкриваються педагогічні умови розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту (ФКіС). Розвиток підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту зумовлений створенням у ЗВО відповідного освітньо-розвивального середовища, яке інтегрує процеси професійної підготовки в галузі фізичної культури і спорту та підготовки до підприємницької діяльності.

Мета: проаналізувати існуючі педагогічні умови для розвитку підприємницької компетентності у вітчизняних ЗВО і зокрема у закладах з підготовки фахівців із фізичної культури і спорту (ФКіС). Обґрунтувати доцільність їх упровадження в закладах вищої освіти.

Методи: для вирішення поставлених завдань використовували теоретичний аналіз, узагальнення даних науково-методичної літератури. Також було проведено експертне оцінювання обставин, які впливають на рівень професійної підготовки майбутніх магістрів з ФКіС і рейтингової оцінки педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності, що найчастіше зустрічаються в наукових дослідженнях та методичних рекомендаціях вітчизняних і зарубіжних педагогів.

Результати: за результатами проведеного експертного оцінювання обставин, що впливають на рівень професійної підготовки майбутніх магістрів з ФКіС, було визначено наступні педагогічні умови розвитку в них підприємницької компетентності: залучення студентів магістратури до розроблення планів підприємницької діяльності; відпрацювання навичок створення бізнес-проектів; стимулювання позитивної мотивації до розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з ФКіС у процесі професійної підготовки; запровадження курсу «Підприємницька діяльність у галузі фізичної культури і спорту» до змісту професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної культури і спорту; застосування технологій імітаційно-рольового навчання в межах реалізації персоналізованої освіти та тенденцій практико-орієнтованого навчання.

Висновки: визначено основні умови успішного розвитку підприємницької компетентності (залучення магістрантів до цілепокладання і планування спільної та індивідуальної освітньої діяльності; використання форм організації творчої та проєктної діяльності; організація взаємодії із суб'єктами успішної підприємницької діяльності; створення психологічно комфортного освітнього середовища для ознайомлення із сучасними спортивними підприємствами та організаціями); обґрунтовано найбільш ефективні форми й засоби формування підприємницької компетентності у майбутніх магістрів ФКіС (розроблення планів підприємницької діяльності, створення бізнес-проектів і стартапів; використання ділових ігор; застосування проблемного та проєктного навчання; активізація позааудиторної діяльності студентів на базі бізнес-центрів, консультаційних центрів, центрів кар'єри).

Ключові слова: підприємницька діяльність, професійна компетентність, підприємницька компетентність, магістр, галузь фізичної культури і спорту.

Вступ. Об'єктивна потреба підготовки до підприємницької діяльності магістрів з фізичної культури і спорту викристалізовується на тлі зростаючої потреби суспільства у створенні мережі спортивно-оздоровчих закладів, доступної для широких верств населення, діяльність яких спрямована на збереження здоров'я людей, розвиток фізичної культури культури і спорту в Україні. З цією метою вдосконалюється нормативна база розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, а також вирішуються існуючі проблеми працевлаштування випускників ЗВО.

Джерела. Проблему розвитку підприємництва в Україні і світі та підприємницької компетентності суб'єктів освітнього процесу досліджують у таких тематичних напрямках: теорія та історія підприємництва в Україні і світі (Л.Єршова, Т. Лазанська, С. Прищепя, О. Романовський, Дж. Стонер, Р. Умеров, І. Цигилик, Й. Шумпетера ін.); розвиток особистісних якостей підприємця, зокрема формування підприємницької компетентності (Н. Акаєва, Л.Базиль, Г. Матукова, В.Орлов, Н. Побірченко, О. Проценко та ін.); викладання у професійних навчальних закладах основ підприємницької діяльності (Д. Айстраханов, З. Варналій, О. Климко, В. Колот, С. Мочерний та ін.).

Проблема розвитку складових підприємницької компетентності досліджувалася зарубіжними (Дж. Мак-Клеланд, Р. Брокхауз, Р. Кійосаки, Дж.Флемінг, Р. Мітчел та ін.) та вітчизняними психологами (Л. Карамушка, О. Креденцер, С. Максименко, Ю. Пачковський та ін.). У зарубіжній науковій літературі і педагогічній практиці вивчення проблем розвитку підприємництва, і зокрема підприємницької компетентності, має вже досить тривалу історію. Масштабного розвитку явище підприємництва набуло з початку ХХ ст. На основі аналізу праць П. Друкера, А. Маршалла, Д. Рікардо, Ф. Хайека, Й. Шумпетера та ін. визначено характерні ознаки цього явища – ініціативність і самостійність, інноваційність і творчість, систематичність (регулярність, професійність, постійність) і ризикованість, юридична і соціальна відповідальність, цільове спрямування на одержання прибутку.

Мета статті – виявити й охарактеризувати педагогічні умови формування у вітчизняних закладах вищої освіти підприємницької компетентності майбутніх магістрів із ФКіС, обґрунтувати найбільш ефективні для цього форми і засоби педагогічної діяльності.

Методи: для вирішення поставлених завдань використовували теоретичний аналіз, узагальнення даних науково-методичної літератури. Також було проведено експертне оцінювання обставин, що впливають на рівень професійної підготовки майбутніх магістрів з ФКіС та рейтингового оцінювання педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності, що найчастіше зустрічаються в наукових дослідженнях і методичних рекомендаціях вітчизняних й зарубіжних педагогів.

Результати й обговорення. Розвиток підприємницької компетентності як складної інтегральної якості майбутніх фахівців сприяє гармонізації їхніх індивідуальних інтересів із суспільними запитами. Мотивація щодо набуття здатності до підприємництва, розвитку відповідних ціннісних орієнтацій, здатності реалізовувати набуті у ЗВО знання у професійній і підприємницькій діяльності може і повинна бути закладена у процесі професійної підготовки. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення й наукового обґрунтування педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту.

У сучасному інформаційно-освітньому контенті педагогічні умови здебільшого розглядають як певні штучно створені обставини, що стосуються цілей, змісту, організаційних форм, технологій, методик, засобів та інших складових професійної підготовки майбутніх фахівців, задля досягнення поставленої мети й отримання якісних результатів, й візуалізуються як сукупність кореляційних зв'язків відповідного психолого-педагогічного процесу до певного освітнього середовища чи педагогічної системи.

Конкретизація суті педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів фізичної культури і спорту і їх

науково-методичне забезпечення у процесі професійної підготовки таких фахівців потребує врахування істотних характеристик наукової категорії. Здебільшого автори наукових праць вживають поняття «педагогічні умови», якщо прагнуть показати цілісний педагогічний процес, увиразнити певні аспекти або складові частини. Особливість педагогічних умов полягає в тому, що вони «самі по собі, без діяльності, не можуть перетворитися на нову дійсність, продукувати її, вони лише створюють можливість нової речі як зумовленої» (Філософський енциклопедичний словник, 2002, с. 531). З огляду на це, в уточненні суті досліджуваної категорії враховуємо такі характерні ознаки педагогічних умов: універсальність щодо галузі вищої освіти, своєрідність щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту, а також динамічність, гнучкість, актуальність стосовно конкретного локального освітнього простору університету чи факультету фізичної культури і спорту. Відповідно до означених істотних характеристик, за О. Романовським (2002а, с.54-64), у визначенні педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності магістрів з фізичної культури і спорту ґрунтуємося на концепції підприємницької освіти. Підтримуємо міркування вченого, що в окресленні стратегічних векторів та цільових настанов вищої освіти необхідно ключовою метою визначати набуття підприємницьких якостей громадян, незалежно від обраної ними професії чи спеціальності. Саме підприємницький світогляд, відповідні підприємницькі типи поведінки та навички важливо розвивати в усіх студентів, незалежно від того проявляють чи не проявляють вони здатність до підприємницької діяльності. «Підприємницька освіта, – зазначає науковець, – виховує здатність бути лідером, навчає і прищеплює інші ділові якості, необхідні в бізнес-середовищі різних культур і народів; надає особистості необхідні знання про фах та виховує пов'язані з ним ділові навички, завдяки чому людина зможе зробити правильний вибір фаху і набуде здатності працювати в різних галузях бізнесу; навчає майбутнього під-

приємця способам, як правильно обирати та раціонально застосовувати технологічні інструменти для прийняття особистого та ділового рішення; формує вміння професійно спілкуватися в ролі слухача та доповідача на громадських і ділових зустрічах» (Романовський, 2002b, с. 118).

Розвиток підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту зумовлений створенням у ЗВО відповідного освітньо-розвивального середовища, яке інтегрує процеси професійної підготовки в галузі фізичної культури і спорту та підготовки до підприємницької діяльності. Цей процес потребує створення інтегрованого комплексу педагогічних засобів, що забезпечують різноманітні циклічні і нециклічні впливи на світоглядні позиції і мотивацію майбутніх магістрів із ФКіС щодо ставлення до підприємницької діяльності, оволодіння підприємницькою компетентністю.

Серед педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності студентів ЗВО дослідники відзначають ті, що, на їх думку, є традиційними: застосування методів активізації пізнавальної та підприємницької діяльності (проблемне навчання); інтенсифікація процесу навчання; використання міжпредметних зв'язків, а також ті, які можна характеризувати як спрямовані на розвиток підприємницьких якостей: надання пріоритету в процесі професійного навчання діловим іграм, що імітують виробничі ситуації в бізнесі і формують особистісні та професійні якості підприємця; вирішення спеціальних різнорівневих, проблемних завдань, що забезпечують інтенсивну емоційну та інтелектуальну роботу студентів; накопичення досвіду підприємницької діяльності. З-поміж завдань підприємницької освіти, вчені актуалізують проблему формування економічного світогляду, усвідомлення необхідності завдань щодо збереження ресурсів, виховання шанобливого ставлення до будь-якого виду праці та трудової діяльності взагалі; вироблення вмінь творчо оперувати даними з усіх функціональних аспектів бізнесу та підприємництва, потрібних для прийняття поміркованих управлінських рішень.

Одна з першочергових позитивних якостей особистості підприємця і спортсмена – це його лідерські якості. Людина з лідерськими якостями – це найбільш авторитетна особистість у будь-якій спільності. Така людина відіграє центральну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємовідносин у соціальному товаристві. Підприємець не може не бути лідером, оскільки він повинен згуртувати навколо себе людей і надихнути їх для досягнення високої мети. Він досягне успіху в бізнесі, тільки якщо зможе переконати своїх співробітників у здатності досягти такого рівня виконання завдань, які раніше здавалися їм недоступними. Ця здатність лідера тіснопов'язана з такими якостями, як: вміння створювати оптимістичні плани, посилювати надії на успіх, пояснювати суть інновацій, згуртовувати колектив у кризових ситуаціях тощо. На думку А. Менегетті (2004, с.17), лідер – це людина, яка, задовольняючи власний егоїзм, реалізує громадський інтерес. Розвиваючи власну діяльність, він розподіляє матеріальні блага і забезпечує роботою сотні людей. При цьому лідер стимулює прогрес у суспільстві і вносить пожвавлення в економіку, що дає поштовх еволюції суспільства.

Звертаємо увагу на те, що прагматична концепція підприємництва розглядає діяльність підприємців у сфері фізичної культури і спорту не стільки як певний егоїстичний прояв прагнення до особистого збагачення, скільки як суспільно корисну і суспільно значиму працю. У суб'єктів підприємницької діяльності є потреба в суспільному визнанні їхньої діяльності та її результатів, до того ж у процесі підготовки до такої діяльності є сенс мотивувати досягнення високих позитивних оцінок свого бізнесу з боку суспільства. Потрібно зазначити, що така потреба зумовлена не стільки формою альтруїзму і людинолюбства, скільки конфліктом егоїстичних інтересів суб'єктів бізнесу, конкуренцією між ними, який приводить до необхідності звертання до суспільства у пошуках порівняння дій конкурентів і виявлення кращих. Переможцями у конкурентній боротьбі стають лише ті підприємці, які довели суспільству наявність у

них конкурентних переваг над суперниками (Рубін, 2016, с. 145). До такої боротьби майбутні магістри в галузі фізичної культури і спорту мають бути готові. В їх уявленнях про успіх у підприємництві має бути закладена суспільно корисна складова підприємницької діяльності. Така позиція є ефективною для застосування у сфері бізнесу. Для успішного підприємця гроші є засобом розвитку бізнесу, а не самоціль. Досвід більшості підприємств у сфері фізичної культури і спорту переконує, що прагнення лише заробити багато грошей є неприбутковою позицією. Розвиток підприємницької компетентності майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту має бути спрямований на усвідомлення такої позиції і потреб, що обов'язково виникають у процесі ділової активності й пов'язані із ставленням до інтересів споживачів спортивно-оздоровлювальних послуг і розвитку фізичної культури.

У визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють формуванню підприємницьких якостей, дослідники акцентують увагу на необхідності врахування таких індивідуально-особистісних особливостей суб'єктів освітніх процесів, як: цілеспрямованість, організованість, мислення, пам'ять, мотиваційно-вольова сфера тощо. На думку Р. Кійосакі та ін. (2014, с. 79), люди, які не мають досвіду і беруться за організацію власного бізнесу, часом відчують безпорадність і розгубленість, тому що звикли виконувати чужі розпорядження. Навіть якщо така людина вирізняється виключним працелюбством, але не має досвіду в постановці цілей, плануванні своїх дій, вмінні визначати пріоритети і розпоряджатись своїм часом, а також визначати послідовність необхідних дій, то їй важко буде розраховувати на успіх у підприємстві. Ці навички так само важливі, як і вміння користуватися чековою книжкою, складати бізнес-плани й аналізувати фінансову звітність. Ми вважаємо недоцільним у межах підготовки до професійної діяльності готувати із спортсмена економіста чи бухгалтера. Завданням ЗВО є відкрити для магістранта можливість бачення його власних перспектив і

формування тих якостей, які забезпечать йому досягнення життєвого і професійного успіху.

Важливими в контексті дослідницького пошуку є наукові твердження щодо значення індивідуальної навчально- та науково-дослідницької та самостійної роботи студентів для розвитку підприємницької компетентності, що дають змогу інтегрувати професійну підготовку майбутніх магістрів як фахівців із фізичної культури і спорту та суб'єктів підприємства, уможлиблюють цілісний процес освіти, виховання, соціалізації та саморозвитку особистості; здійснення ділової та творчої співпраці з комерційними структурами у сфері фізичної культури і спорту; реалізації активної взаємодії таких комерційних структур із соціально-педагогічними структурами, що відкриває додаткові можливості для використання матеріальних і соціальних умов здійснення глибокої і різнобічної підготовки до підприємницької діяльності; застосування системного підходу до розробки програми спільної діяльності, що дає змогу підвищити науково-методичну обґрунтованість і результативність підготовки; забезпечення гнучкості та варіативності системи підготовки, яка відкриває простір для педагогічного пошуку, інновацій та саморозвитку, оперативного оновлення знань і соціального досвіду молоді.

Виходячи з цих міркувань, учені обґрунтовують необхідність доповнення аудиторних занять в опануванні курсів з «Основ економіки і підприємницької діяльності», «Менеджменту і маркетингу фізкультурно-спортивних заходів», «Основи реклами та маркетингу в туристичній діяльності» тощо цілеспрямованою позааудиторною діяльністю студентів, що уможлиблює залучення додаткових ресурсів (часу, освітніх технологій, видів діяльності, інформації та ін.) з метою гармонізації теоретичної і практичної складових освітнього процесу відповідно до цілей навчання та виховання потенційних суб'єктів підприємницької діяльності.

У пошуку сприятливих педагогічних умов звертаємо увагу на таку форму організації позааудиторної діяльності як участь у роботі бізнес-клубу, що уможлиблює виконання макси-

мально широкого спектра різних видів діяльності (предметно-практичної, проєктувальної, творчої, комунікативної тощо), застосування сучасних освітніх технологій, і вирізняється високим рівнем мотиваційної привабливості для молоді. Участь у роботі бізнес-клубу є важливою організаційно-педагогічною умовою забезпечення єдності теоретичного і практичного компонентів навчання майбутніх фахівців основам підприємництва. Провідна ж ідея організації освітнього процесу, зорієнтованого на досягнення цілей навчання та виховання потенційних суб'єктів підприємницької діяльності, полягає в інтеграції аудиторних занять із вивчення курсів з «Основ економіки і підприємницької діяльності», «Менеджменту і маркетингу фізкультурно-спортивних заходів» та позааудиторної роботи майбутніх магістрів з ФКіС.

Обстоюючи позааудиторну роботу як одну з основних педагогічних умов формування підприємницьких якостей магістрантів, пропонуємо здійснювати її в рамках діяльності консультативного центру. Педагогічну значущість такого центру дослідник розглядає в межах розробки та обґрунтування змісту (визначення майбутніми магістрами, а не викладачами), форм (пріоритет індивідуальних форм навчання), методів освітньої роботи навчально-консультативного центру, що ґрунтуються на партнерській взаємодії між консультантом (викладачем) і магістрантом, а також функціональних ролей консультанта та відповідних фаз консультування (підготовка, діагноз, планування, впровадження, завершення, коригування). Застосування у процесі опанування дисциплін технологій активного навчання (ігрового, проблемного, контекстного та ін.), а також урахування освітніх досягнень щодо позааудиторної роботи в атестації, забезпечує досягнення цільових орієнтирів у становленні майбутніх магістрів з ФКіС як потенційних суб'єктів підприємництва.

Значна частина дослідників надає особливого значення проєктній діяльності і застосуванню методу проєктів у таких напрямках:

– розробка критеріїв відбору змісту навчального матеріалу з урахуванням специфіки навчального бізнес-планування;

– створення методики навчання, заснованої на поєднанні репродуктивної і творчої діяльності з пріоритетом останньої;

– організація індивідуальної, групової та колективної пізнавальної діяльності;

– максимальне використання в навчанні самостійності магістрантів, формування вміння рефлексивного аналізу;

– перенесення акценту в процесі створення бізнес-проекту на уяву, створення творчих образів, а не на економічну реальну ефективність проекту і його реалізацію;

– організація економічної навчальної практики в реально діючих комерційних фірмах;

– формування позитивної мотивації у виборі професійної діяльності, зорієнтованої на підприємництво;

– застосування рефлексивних крос-технологій ситуаційного центру як засобів групової роботи студентів у колективному режимі над створенням проекту в умовах супроводу роботи сервісної групою.

Однією з вирішальних умов розвитку підприємницької компетентності студентів є поглиблення та закріплення підприємницького мислення, особистісних характеристик відповідно вимог ринку. Серед педагогічних умов, що сприятимуть ефективності процесу формування підприємницької компетентності, Г. Матукова (2015, с. 187) виділяє такі:

– застосування інтеграційного підходу до вивчення економічних дисциплін;

– організація навчального комунікативного простору та моделювання комунікативних ситуацій професійного характеру;

– урахування рівнів професійної адаптованості фахівців економічного профілю;

– забезпечення взаємозв'язку навчального матеріалу фундаментальних економічних дисциплін зі змістом господарської діяльності підприємств;

– наближення процесу підготовки студентів до практичної діяльності підприємця-новатора, розвиток його особистісного підприємницького бачення.

Результативність розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту залежить від мотивації розвитку підприємницької компетентності, максимальної концентрації уваги на освітньому процесі, атмосфери успішної співпраці між викладачами і студентами, дотримання правильної тактики і стратегії оцінювання успіхів у навчанні, активізації їхньої самостійної діяльності тощо. Висока мотивація діяльності, на думку Н. Побірченко (2007, с. 265), є основним психологічним джерелом ефективної праці, а забезпечують її такі фактори, як відповідність змісту і форми організації навчання, відпочинку і праці, спрямовані на формування вмінь партнерства і кооперації; творчий характер спільної діяльності; заохочення та перспектива зростання в навчанні і праці.

У проаналізованих вище дослідженнях йдеться про формування окремих складових підприємницької компетентності майбутніх магістрів з ФКіС, а не про цілісне утворення, яке в системі професійної підготовки магістрів з фізичної культури і спорту має бути представлене як динамічний особистісно-професійний феномен, що забезпечує успіх у підприємницькій діяльності.

До числа складових підприємницької компетентності магістрів фізичної культури і спорту відносимо:

- здатність до інноваційного мислення, уміння генерувати перспективні ідеї, перетворюючи їх у нові технології з метою досягнення цілей та отримання прибутку;

- уміння здійснювати пошук нових ринкових можливостей для бізнесу;

- здатність працювати швидше та більше за межами запропонованих вимог і в умовах невизначеності;

- здатність оперативно оцінювати економічні й соціальні умови здійснення підприємницької діяльності;

- здатність розробляти бізнес-плани створення і розвитку нових організацій, напрямів діяльності, продуктів;

- здатність до прийняття рішень, готовність прийняти на себе відповідальність за наслідки рішень;

- здатність формулювати мету, перемикаючись на альтернативну стратегію досягнення мети;

- розуміння суті проблеми і вміння знаходити новаторське вирішення проблеми у стандартних і нестандартних ситуаціях;

- вміння налагоджувати зв'язки, домовлятися, здійснювати комунікації з різними партнерами, укладати ефективні угоди;

- вміння контролювати використання ресурсів, забезпечувати оптимальний розподіл ресурсів між операціями і проектами;

- вміння створювати ділові та робочі мережі з різних учасників;

- здатність звертати на себе увагу;

- готовність ризикувати, вміння керувати ризиком;

- готовність до особистого і професійного саморозвитку;

- здатність до критичної оцінки особистих переваг і недоліків.

Представлений перелік складових підприємницької компетентності майбутніх магістрів фізичної культури і спорту уможливорює конкретизацію педагогічних умов і створення програми розвитку підприємницької компетентності, спрямованої на накопичення практичного досвіду підприємницької діяльності. Серед форм навчання потрібно надавати перевагу залученню студентів магістратури до розроблення планів підприємницької діяльності, відпрацювання навичок створення бізнес-проектів з метою формування підприємницького мислення у процесі планування розвитку комерційних підприємств в галузі ФКіС та у співпраці з підприємцями; моделюванню фрагментів підприємницької діяльності під час науково-дослідної роботи, магістерської практики, розробки курсових та інших навчальних проектів. Навча-

льна підприємницька діяльність може здійснюватися у формі навчальних об'єднань з опорою на матеріальну базу факультету, ЗВО.

Особливість педагогічних умов РПК майбутніх магістрів з ФКіС зумовлена їх базовими можливостями працевлаштування. Згідно діючого законодавства, магістри з фізичної культури і спорту, володіючи підприємницькою компетентністю, можуть займати посади, які, на наше переконання, мають безпосередній вихід на підприємницьку діяльність, зокрема: викладачі фізичного виховання та спорту в закладах вищої освіти; викладачі фізичної реабілітації у ЗВО; тренери з обраного виду спорту; фахівці з фізичної реабілітації; інструктори (організатори) спортивно-масової роботи на виробництві, приватній фірмі чи за місцем проживання; фахівці з експлуатації спортивних споруд; працівники державних або громадських органів управління фізичною культурою; працівники (керівник) спортивних клубів, спортивно-оздоровчих таборів відпочинку; інструктори з фізичної культури в фізкультурно-оздоровчих центрах, клубах; інструктори і методисти з фізичної культури та туризму на підприємствах і в установах, за місцем проживання та в зонах масового відпочинку населення; фахівці-дослідники в галузі фізичного виховання, спорту і туризму, організатори (керівники, інструктори) туристичної роботи; керівники спортивних та фітнес клубів, спортивно-оздоровчих таборів; тренери-викладачі з виду спорту, фахівці охоронних структур у своєму кар'єрному розвитку можуть стати підприємцями, менеджерами, відкрити власну справу, свій власний бізнес, який буде успішним тому, що він так чи інакше пов'язаний із їхньою основною професією.

За результатами проведеного експертного оцінювання обставин, що впливають на рівень професійної підготовки майбутніх магістрів з ФКіС, та рейтингового оцінювання педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності, що найчастіше зустрічаються в наукових дослідженнях і методичних рекомендаціях вітчизняних і зарубіжних педагогів, було визначено такі педагогічні умови:

1. Залучення студентів магістратури до розроблення планів підприємницької діяльності, відпрацювання навичок створення бізнес-проектів з метою формування підприємницького мислення у процесі планування розвитку комерційних підприємств в галузі ФКіС та у співпраці з підприємцями.

2. Стимулювання позитивної мотивації до розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з ФКіС у процесі професійної підготовки.

3. Запровадження авторського курсу «Підприємницька діяльність у галузі фізичної культури і спорту» до змісту професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної культури і спорту.

4. Застосування технологій імітаційно-рольового навчання у межах реалізації персоналізованої освіти та тенденцій практико-орієнтованого навчання.

Висновки. На основі аналізу виявлених педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх магістрів з фізичної культури і спорту обґрунтовано найефективніші форми і засоби роботи, а саме: розроблення планів підприємницької діяльності, створення бізнес-проектів і стартапів; використання ділових ігор, що імітують виробничі ситуації в бізнесі і формують особистісні та професійні якості підприємця; уключення до навчального процесу спеціальних різнорівневих, проблемних завдань, що забезпечують інтенсивну емоційну та

інтелектуальну роботу студентів; активізація позааудиторної діяльності студентів (на базі бізнес-центрів, консультаційних центрів, центрів кар'єри), що уможливує залучення додаткових ресурсів (часу, освітніх технологій, видів діяльності, інформації) з метою гармонізації теоретичної і практичної складових освітнього процесу відповідно до цілей навчання та виховання потенційних суб'єктів підприємницької діяльності тощо. Це пов'язано зі зміною структури освіти та зростаючою активністю бізнес-інкубаторів, найчастіше розташованих на базі ЗВО. Показано, що стартапи швидко стають невід'ємною частиною процесу безперервної освіти, а також предметом вивчення інвестиційних компаній. Установлено, що успішним розвиток підприємницької компетентності є в тих ЗВО, де: майбутні магістри в галузі ФКіС залучені до цілепокладання і планування спільної та індивідуальної освітньої діяльності; забезпечується використання різних форм організації творчої та проєктної діяльності, що стимулюють самостійну діяльність і активність магістрантів; організована взаємодія майбутніх магістрів з суб'єктами успішної підприємницької діяльності; створюється психологічно комфортне освітнє середовище, в якому здійснюється знайомство із сучасними спортивними підприємствами й організаціями, що в цілому уможливує отримання продуктивних знань та формування відповідних умінь і навичок.

Список посилань

Bazyl L. and V. Orlov, 2018. Contradictions in Career Counselling of Future Specialists. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 16, с.14-19. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.14-19>.

Єршова, Л., 2018. Від купця – до підприємця: трансформація цінностей української економічної еліти у ХІХ – на початку ХХ століття. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, 15, с. 154-161. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.15>.

Кийосаки, Р., Флеминг, Дж. та Кийосаки, К. 2014. *Бізнес ХХІ століття*. Минск: Попурри.

[Матукова, Г.І.](#) 2015. *Підприємницька компетентність майбутніх фахівців економічного профілю: теорія і практика: монографія*. Кривий Ріг: Чернявський Д.О.

Менегетти, А. 2004. *Психологія лідера*. Москва: Онтопсихологія.

Побірченко, Н.А., 2007. Профорієнтаційна установка учнівської молоді на вибір професій ринкової економіки. *Актуальні проблеми психології: Психологія праці. Експериментальна психологія*, 5, с. 263-269.

Романовський, О.О., 2002а. Проблеми організації ефективної бізнес-освіти. *Наука і практика управління*, 5 (2), с. 54-64.

Романовський, О.О. 2002б. *Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України: монографія*. Київ: Деміур.

Рубин, Ю.Б. 2016. *Основы предпринимательства*. Москва: Синергия.

Філософський енциклопедичний словник. 2002. Київ: Абрис.

Переклад і транслітерація

Bazyl L. and V. Orlov, 2018. Contradictions in Career Counselling of Future Specialists. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika [Scientific herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy]*, 16, s.14-19.

Yershova, L., 2018. Vid kuptsia – do pidprijemtsia: transformatsiia tsinnosti ukrainskoi ekonomichnoi elity u XIX – na pochatku XX stolittia [From a tradesman to an entrepreneur: the Ukrainian business leaders' values transformation in XIX and early XX centuries]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPS Ukrainy. Profesiina pedahohika [Scientific herald of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy]*, 15, s. 154-161, [in Ukrainian].

Kiyosaki, R., Fleming, Dzh. ta Kiyosaki, K. 2014. *Biznes XXI veka [Business of the XXI century]*. Minsk: Popurri, [in Russian].

Matukova, G.I. 2015. *Pidprijemnytska kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu: teoriia i praktyka: monohrafiia. [Entrepreneurial competence of future specialists of economic profile: theory and practice: monograph]*. Kryvyi Rih: Cherniavskiy D.O, [in Ukrainian].

Meneghetti, A. 2004. *Psihologiya lidera [Psychology of the leader]*. Moscow: Ontopsychology, [in Russian].

Pobirchenko, N.A., 2007. Proforiientatsiina ustanovka uchnivskoi molodi na vybir profesii rynkovoї ekonomiky [Career Guidance System of young students on the choice of professions of the market economy]. Aktualni problemy psykholohii: Psykhofizioloziia. Psykholoziia pratsi. Eksperymentalna psykholoziia [Actual problems of psychology: Psychophysiology. Psychology of work. Experimental Psychology], 5, pp. 263-269, [in Ukrainian].

Romanovsky, O.O., 2002. Problemy orhanizatsii efektyvnoi biznes-osvity [Problems of organizing effective business education]. *Nauka i praktyka upravlinnia [Science and practice of management]*, 5 (2), pp. 54-64, [in Ukrainian].

Romanovsky, O.O. 2002. *Teoriia i praktyka zarubizhnoho dosvidu v pidprijemnytskii osviti Ukrainy: monohrafiia [Theory and practice of foreign experience in entrepreneurial education of Ukraine: monograph]*. Kyiv: Demiur, [in Ukrainian].

Rubin, Yu.B. 2016. *Osnovy predprinimatelstva [Fundamentals of entrepreneurship]*. Moscow: Sinergiya, [in Russian].

Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedia], 2002. Kyiv: Abrys, [in Ukrainian].

<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.12-20>

Pedagogical conditions for the development of entrepreneurial competence of future masters in physical culture and sports

Andriy Moldovan

Deputy Dean for Educational and Organizational Work Yuri Fedkovych Chernivtsi National University

Abstract

Relevance: high-quality training of Masters in Physical Culture and Sports for entrepreneurial activity is determined by the needs of society in creating a network of sports and recreation institutions accessible to the general population, whose activities are aimed at preserving people's health. The paper reveals the pedagogical conditions for the

development of entrepreneurial competence of future Masters in Physical Culture and Sports (PCaS). The development of entrepreneurial competence of future Masters in Physical Culture and Sports is due to the creation of an appropriate educational and developmental environment in higher educational institutions, which integrates the processes of professional training in the field of Physical Culture and Sports and preparation for entrepreneurial activity.

Aim: to analyze the existing pedagogical conditions for the development of entrepreneurial competence in domestic higher educational institutions and, in particular, institutions for training specialists in Physical Culture and Sports (PCaS); to substantiate the expediency of implementing the pedagogical conditions proposed by the author of the paper.

Methods: to solve the given tasks, theoretical analysis, generalization of data from scientific and methodological literature have been used. We have also conducted an expert assessment of the circumstances that affect the level of professional training of future Masters in PCaS and the rating estimation of the pedagogical conditions for the development of entrepreneurial competence, which are often found in scientific research and methodological recommendations of domestic and foreign teachers.

Results: based on the results of an expert assessment of the circumstances that affect the level of professional training of future Masters in PCaS and a rating assessment of the pedagogical conditions for the development of entrepreneurial competence, the following pedagogical conditions for the development of entrepreneurial competence have been determined: involvement of Master's degree students in the development of business plans; practicing skills of creating business projects; stimulating positive motivation for the development of entrepreneurial competence of future Masters in PCaS in the process of professional training; introduction of the course 'Entrepreneurial activity in the field of Physical Culture and Sports' to the content of professional training of future Masters in Physical Culture and Sports; application of simulation-role learning technologies within the implementation of personalized education and trends of practice-oriented learning.

Conclusions: the main conditions for successful development of entrepreneurial competence (involvement of undergraduates in goal-setting and planning of joint and individual educational activities; use of forms of organization of creative and project activities; organization of interaction with successful business entities; creation of psychologically comfortable educational environment for acquaintance with modern sports enterprises and organizations) are determined; the most effective forms and means of forming entrepreneurial competence of future Masters in PCaS (development of business plans, creation of business projects and startups; use of business games; application of problem and project training; intensification of extracurricular activities of students on the basis of business centers, consulting centers, career centers) are substantiated.

Keywords: *entrepreneurial activity, professional competence, entrepreneurial competence, Master's degree, branch of Physical Culture and Sports.*

Стаття надійшла до редакції: 28.08.2020

Прийнято до друку: 14.09.2020